

DIRECTOR

Joan Rodríguez

CONSELL DE DIRECCIÓ

Albert Aixalà
Meritxell Batet
Víctor Francos
Rocío Martínez-Sampere
Carles Rivera

EDITOR

Rafael Pascuet

COORDINACIÓ EDITORIAL

Cristina González

COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Albert Aixalà, Jordi Albareda,
Javier Asensio, Enrique Barberá,
Mohammed Chaib, Antoni Comín,
Clara Cortina, Cristina González,
Itziar González, John Gray,
Antoni Gutiérrez-Rubí,
Alfons Jiménez, Oliver Klein,
Jordi López Camps, Joan Marcet,
Rocío Martínez-Sampere,
Neus Munté, Pelai Pagès, Àngel Pes

IL·LUSTRACIONS

Clara Gispert, Martí Pellicer

DISSENY I MAQUETACIÓ

Art&Graf

IMPRESSIÓ

Aleu, S.A.

DL:

ISSN: 84-1576-8171

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització expressa dels titulars del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei.

© d'aquesta edició:

Fundació Rafael Campalans
Trafalgar 12 entresòl, 1a
08010 Barcelona
Tel: 93 319 54 12
Fax: 93 319 98 44
fundacio@fcampalans.cat

Les oportunitats d'una crisi històrica

La tardor de 2008 serà recordada per l'esclat de la crisi financera en els mercats internacionals, després de mesos de declivi de les expectatives i d'erosió de la confiança en bancs i fons d'inversió. Poques vegades una situació d'aquest tipus haurà estat tan prevista i anunciada per experts i analistes econòmics. El resultat ha estat l'enfonsament del sistema d'enginyeria financera mundial que s'havia anat aixecant durant més d'una dècada, basat en traduir futures expectatives de benefici incert, vinculades a hipoteques *subprimes* i préstecs a llarg termini de dubtosa solvència, en ingents guanys en el present immediat. La saturació d'aquesta pràctica especulativa ha coincidit en el temps amb altres factors econòmics negatius: l'aturada del mercat immobiliari, l'increment de la inflació per motius diversos, la pujada del petroli mesos enrere... Aquesta combinació fatal pot obrir la porta d'una recessió mundial en els propers mesos. En conjunt, el panorama té signes d'una gran ruptura econòmica respecte el que hem viscut des de fa dècades. Molts analistes ja la comparen amb la crisi borsària de 1929.

Un dels signes d'aquests moments de crisi i canvi és l'aparició de situacions paradoxals inèdites per a la memòria recent. Els defensors de l'ortodòxia econòmica liberal del passat s'han aixecat vigorosament defensant la intervenció contundent de l'Estat i l'entrada dels principals governs occidentals en el sector bancari, per tal de garantir la seva solvència i liquiditat. Els fets esdevinguts aquest passat mes d'octubre, amb la nacionalització *de facto* d'importants bancs arreu d'Europa, es poden entendre des de la necessitat del moment. Però constitueixen indubtablement una profunda esmena a les teories econòmiques que durant anys han blasmat el paper de l'Estat. Dos anys després de la mort de Milton Friedman –un dels principals intel·lectuals de la corrent neoliberal en els 80s–, John Maynard Keynes torna a estar de moda. El Nobel a Paul Krugman també apunta en aquesta direcció.

Davant de les posicions més catastrofistes, cal defugir de qualsevol tipus de to dramàtic en la diagnosi i en les receptes per afrontar-la. Tota crisi és una situació de canvi envers una nova realitat. Com apunta Rocío Martínez-Sampere en la seva columna d'opinió d'aquest número, la crisi és una oportunitat que hem de saber aprofitar per transformar, millorar i reforçar el nostre model de creixement. Això significa saber identificar bé els excessos i perversions del model financer que ha vingut funcionant fins el moment. Significa també, però, mantenir el rigor en els comptes públics, evitant cops de timó i decisions a curt termini que comprometin la capacitat dels governs de cara a les anunciades dificultats dels mesos vinents.

La crisi econòmica del 2008 agafa a l'esquerra europea en una situació de profunda feblesa. Tot i ser present en diversos governs, els dilemes i les dificultats de la socialdemocràcia a Alemanya, França i Itàlia posen en evidència la capacitat de resposta des de l'esquerra als actuals desafiaments socioeconòmics. Existeix l'esperança que l'eventual victòria d'Obama pugués significar una certa recuperació d'un discurs de transformació política per a l'esquerra, com ja va passar amb la victòria de Bill Clinton el 1992.

També per a l'esquerra, la crisi és una oportunitat. Per redreçar un discurs sobre Europa i sobre la globalització que superi de forma realista alguns dels mites que s'han instal·lat en l'imaginari de l'esquerra. La tem-

pesta financera i la reacció dels governs europeus demostren que el procés europeu encara té assignatures pendents i un camí per recórrer. Com apunta Oliver Klein en el seu article, resulta necessari seguir insistint en la necessitat de construir una política exterior europea sòlida, i Espanya i Catalunya hi tenen un paper a jugar-hi. Igualment, ha quedat en evidència que els governs han de disposar d'instruments per afrontar mundialment els dilemes i els problemes derivats de la globalització. La crisi financera és un producte també de la impossibilitat actual de regular i assignar responsabilitats concretes als actors econòmics globals.

L'esquerra necessita, però, saber interpretar millor la nova societat que està emergint en el segle XXI. Un societat més plural i més mestissa, i on l'organització de les creences religioses ocuparà un lloc preminent dins de l'espai públic. Des d'aquesta perspectiva, crida l'atenció la diferent evolució que experimenta la qüestió religiosa en la política espanyola i en la política d'altres països occidentals. Mentre que el govern de Zapatero manté un discurs laïcista i de contrastat perfil envers la Església catòlica, altres líders del nostre entorn es mostren decidits a integrar la realitat religiosa en el seu discurs polític. No cal oblidar el debat sobre les arrels cristianes d'Europa que es va obrir durant la gestació de la Constitució europea uns anys enrere.

En aquest número de la revista dediquem l'espai central a reflexionar sobre les relacions entre política i religió en el nostre temps. Amb aquesta finalitat, recuperem un text de John Gray sobre les dificultats creixents dels qui es dediquen a intentar eradicar la religió davant de l'atractiu que continua tenint la política messiànica. Com apunta López Camps, el fonamentalisme laic pot tenir problemes per interpretar l'evolució que està experimentant la relació entre Església i Estat. Des d'una perspectiva més explícitament socialista, Antoni Comín encara les reaccions des de la religió davant de la crisi de la modernitat. Finalment, amb una atenció al cas català, Mohammed Chaïb realitza una sèrie de propostes per dibuixar *una nova geografia de la convivència* en relació amb la presència de l'Islam a Catalunya.

Els desafiaments del present provenen també d'altres realitats en canvi. En aquest número abordem els canvis que s'estan produint en la família, amb l'emergència de noves pautes en la nupcialitat (Clara Cortina), els canvis en el mercat laboral a Espanya a causa de la nova situació econòmica (Javier Asensio), el problema pendent del fracàs escolar entre els joves (Neus Munté) o la necessitat creixent de dissenyar noves polítiques per a l'espai públic urbà (Itziar González).

A Catalunya, la posició de govern de l'esquerra a la Generalitat, al Govern central i als principals ajuntaments del país li dona una posició propícia per contribuir a la renovació d'idees i propostes en el panorama europeu. Tanmateix, el ritme de la política catalana de les darreres legislatures pot portar els partits catalans a desatendre la necessària tasca de posar a debat i revisió les seves pròpies certeses i els llocs comuns del catalanisme dels darrers trenta anys. Des de fa temps, existeix la percepció que la bombolla especulativa no afectava només als mercats financers internacionals, sinó també als discursos i expectatives d'una part dels actors polítics catalans.

El nou finançament i la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya haurien de posar punt final al període de reforma estatutària que ha viscut Catalunya des de fa vuit anys, i permetre als partits catalans

centrar-se en el seu desenvolupament i en el debat sobre els problemes socioeconòmics que Catalunya té plantejats. Existeix, però, el risc que les forces catalanes reaccionin amb una nova disputa escenificada que posi en perill la necessària unitat amb la que la classe política ha d'encarar els moments institucionals culminants d'una societat. Per aquest motiu, trenta anys després de la mort de Josep Tarradellas, resulta molt oportuna la recuperació històrica, amb l'ajuda de l'historiador Pelai Pagès, d'una figura política clau, que va saber extreure les lliçons encertades de les experiències polítiques més dramàtiques de la Catalunya que li va tocar viure. ■

També per a l'esquerra, la crisi és una oportunitat. Per redreçar un discurs sobre Europa i sobre la globalització que superi de forma realista alguns dels mites que s'han instal·lat en l'imaginari de l'esquerra. La tempesta financera i la reacció dels governs europeus demostren que el procés europeu encara té assignatures pendents i un camí per recórrer

El nou finançament i la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya haurien de posar punt final al període de reforma estatutària que ha viscut Catalunya des de fa vuit anys, i permetre als partits catalans centrar-se en el seu desenvolupament i en el debat sobre els problemes socioeconòmics que Catalunya té plantejats

CONSELL DE DIRECCIÓ